

به نام خدا

دانشگاه فرهنگیان بنت‌الهدی صدر اردبیل

واحد: کاربرد زبان در تربیت گروه: آموزش ابتدایی ورودی مهر زمان ارائه: ۹۸/۱۲/۰۴

عنوان: کارکرد و نقش زبان در تربیت

منظور از کارکردهای زبان در امر تربیت و تعلیم، در واقع توصیف معناهایی است که زبان به طور عام و هر متن به طور خاص می‌تواند به خود به همراه داشته باشد.

کتاب‌های درسی دانش‌آموزان از جمله متن‌هایی هستند که دانش‌آموزان و آموزگاران در طول تحصیل با آن در ارتباط‌اند.

برای درک این کارکرد باید از نقش‌ها و معناهایی که زبان در بین افراد ایجاد می‌کند آگاه باشیم، این نقش‌ها مطابق نظریه سیستمی زبان چنین تقسیم‌بندی شده‌اند:

الف) نقش اندیشگانی (Ideational Function):

این نقش ناظر به این مطلب است که تجربه و دریافت سخنگویان از جهان بیرون و درون بر زبان تأثیر گذار است. در حقیقت این نقش یادآور این مطلب است که زبان، درک و دریافت ما را از واقعیت و هر آنچه که در پیرامون مان می‌گذرد، سازمان‌بندی کرده سبک و شیوه نگرش ما را رقم می‌زند.

هر تجربه‌ای که دانش‌آموزان بیرون از مدرسه، کتاب‌های درسی، هم‌کلاسی‌ها و خانواده به همراه دارند، گویای این نقش است.

این نقش تأثیر مستقیمی بر زبان و نگرش دانش‌آموز دارد؛ به عنوان مثال حضور دانش‌آموز در یک خانواده مذهبی نحوه صحبت، رفتار، اخلاق و عملکردش را با دانش‌آموزی که در یک محیط بی‌انگیزه نسبت به دین پرورش یافته است، متفاوت می‌سازد. گروه دوستان هم چنین تأثیری دارند؛ طرز صحبت کردن اعضای گروه، اصطلاحات، تکیه کلام‌ها و حساسیت‌های فکری اعضا تأثیر مستقیمی بر زبان اندیشگانی فرد خواهد داشت.

به عنوان مثال: زمانی که معلم درباره میوه‌ها و فراورده‌های حاصل از آن مانند: کمپوت‌ها، ژله‌ها، مرباها و آب‌میوه‌ها برای دانش‌آموز تدریس می‌کند، هر اطلاعاتی که او قبل از تدریس معلم راجع به شکل، رنگ، مزه، طعم، رده‌بندی باغی (درختی بودن، بوته‌ای، صیفی بودن، مرکبات و ...) با خود به همراه داشته باشد، نمایانگر

زبان اندیشگانی او خواهد بود. معلّم باید قبل از تدریس این زبان را بشناسد و نکته‌های ایجابی (مثبت) آن را تقویت و نکته‌های سلبی (منفی و نادرست) آن را تصحیح کند.

ب) نقش بینافردی (Interpersonal Meaning):

این نقش بر چگونگی برقراری، حفظ و تنظیم رابطه بین افراد نظارت می‌کند. به سخن دیگر، نسبت اشخاص شرکت‌کننده در کنش ارتباطی، نوع و رابطه آنها با یکدیگر را نمایان می‌سازد.

مشارکین در یک کنش کلامی از طریق زبان است که موفق به ایجاد ارتباط بین خود می‌شوند (منظور هم زبان گفتاری است و هم سایر زبان‌ها مثل زبان نوشتاری و تصویری).

آموزگاری که از این نقش زبانی آگاه باشد، به هنگام تدریس با شرکت دادن دانش‌آموزان در امر یادگیری درحقیقت این نقش زبان را به چالش می‌کشد. زمانی که دانش‌آموزان در حین تدریس گروهی خبر می‌دهند، سؤال می‌پرسند، یا مسئولیتی را به عهده می‌گیرند در واقع میزان و قدرت این نوع از زبان را آشکار می‌سازند.

تقویت این نقش زبان بر عهده آموزگار است و ارتباط مستقیمی با تعامل اجتماعی دانش‌آموزان دارد. قدرت این زبان تا جایی است که دانش‌آموز را گاهی برجسته‌تر از سایرین نشان می‌دهد.

ادامه این بحث جلسه آینده ارائه خواهد شد.

فعالیّت: با بررسی مقاله پیوستی راجع به دو نقش مزبور و چگونگی به کارگیری آن در تدریس بحث کنید.

دانشجویان گرامی: لطفاً pdf فعالیت‌های خود را از طریق یکی از دو روش زیر ارسال کنید:

ایمیل: zahrasaberinia@yahoo.com

گروه نگارش علمی در واتساپ

سالم و کامروا باشید. زهرا صابری‌نیا